

Lausuntopyyntö luonnoksesta kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteiksi

Lausuntopyynnön diaarinumero: OPH-4317-2020

Lausunnon valmistelleet Kehotunnekasvatuksen asiantuntijat Raisa Cacciatore, Susse Ingan-Friberg ja Henriikka Kangaskoski sekä Minna Säävälä 23.11.2020.

Palautetta ja muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUUN 1 Kokeilun opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen kokeiluopetussuunnitelma.

Kiitämme mahdollisuudesta saada lausua Väestöliiton osaamisen pohjalta luonnoksesta kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteiksi. Katsomme ehdotusta tässä lausunnossa etenkin Maailman terveysjärjestön WHO:n Euroopan aluetoimiston ohjeen ”Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa” <https://www.julkari.fi/handle/10024/80220> kautta. Se on ohje viranomaisille ja asiantuntijoille seksuaalikasvatuksen sisällöstä 0-18-vuotiaille. Ohjeessa selitetään yksityiskohtaisesti, mitä aiheita ja sisältöjä eri ikäryhmille pitää tarjota (2010).

Ohjaavia, periaatteellisesti tärkeitä asiakirjoja lausuntomme pohjana ovat myös:

- o Euroopan lapsiasiavaltuutettujen resoluutio 2017, Comprehensive Relationship and Sexuality Education: the right of children to be informed suosituksena pakollinen seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksesta lähtien. <http://enoc.eu/?p=1795>

- o Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös 2018 (ECHR 021) toteaa, että lapsilla on oikeus valtiolliseen seksuaalikasvatukseen, sillä se valmistaa lasta sosiaaliseen todellisuuteen ja ehkäisee seksuaalista väkivaltaa. Tämä oikeuttaa hyvin nuorten lasten seksuaalikasvatuksen. https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Childrens_ENG.pdf

- o Terveiden ja hyvinvoinnin laitos julkaisi 2019 Väkivallaton lapsuus Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025. Suosituksena on seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksesta lähtien. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161899>

Lisäksi taustana on aiheesta tehty tutkimus, oma kansallinen Laseke-tutkimuksemme (Lasten seksuaalikasvatus, Väestöliitto 2013-14) sekä kokemuksemme kolmessa meneillään olevassa kehotunnekasvatushankkeessamme (2019-2021).

Tiedämme, että vanhempien ja päivähoiton ammattilaisten käsitykset 5-6-vuotiaiden lasten seksuaalisuudesta rakentuvat kokemusten, uskomusten ja asenteiden kautta. Tiedon, koulutuksen ja ohjeiden puuttuminen estävät lasten seksuaalisuuden tasavertaista, hyvää tukemista sekä suojaamista kodeissa ja varhaiskasvatuksessa.

Vertais- ja mediatieto ehtii edelle tai on ainoa tietolähde pienillä lapsilla. Aikuisen taholta lapsille annetaan satunnaista, ristiriitaista tietoa ja asenteita, osalle myönteisesti ja ikätasoisesti, osalle kielteisesti ja uskomusten pohjalta. Turvallisuus- ja tasa-arvosyistä tätä terveysaluetta ei voi jättää yksin kotikasvatuksen

vara. Tutkimusten mukaan vanhemmat tarjoavat seksuaalikasvatukseen liittyvää tietoa lapsilleen parhaiten niissä maissa, missä aihe on sisällytetty myös koulun sisältöihin.

Ongelma on myös se, että varhaiskasvattajat saattavat reagoida haitallisella tavalla, esimerkiksi tulkiten lasten välisen tilanteen mukavana, vaikka lapsi itse kokisi sen ahdistavana. Tai tavanomainen leikki voidaan tuomita rangaistavana. Myös lasten kokema seksuaalinen kaltoinkohtelu on aina otettava lukuun. Lapsen vakavatkin oireet voidaan helposti tulkita huonona käytöksenä.

Palautetta ja muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUUN 2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa.

Ehdotamme lisäystä ohjaaviin velvoitteisiin 2.2. lukuun:

- o Lantaroten sopimus, ratifioitu 2011, <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2011/20110088> Euroopan Neuvoston yleissopimus edellyttää, että valtiot ryhtyvät tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin lapsiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän ja väkivallan vastaisena työnä varmistuen, että lasten parissa toimivilla ammattilaisilla on riittävät tiedot lasten seksuaalisesta riistosta, sekä että lapset saavat tietoa keinoista suojata itseään.

Ehdotamme lisäystä kosketuksesta

Otsikko 2.2. viimeinen kappale

Lauseen ”Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt,” jonka perään, turvallisuuteen, toivomme alla olevaa lisäystä:

- o ”Läheisyys, kosketus ja syli ovat alle kouluikäisen lapsen turvallisuudelle, rauhoittumiselle, tunteiden säätelylle ensiarvoisia. Lohtuna paras apu on usein rauhoittava kosketus tai syliin ottaminen. Toisille auttaa se, että aikuinen on lähellä tai juttelee rauhoittavasti.”

Lausunnossa puhutaan huolenpidosta, mutta puuttuvat kokonaan sellaiset sanat kuin kosketus, koskettaminen, läheisyys, syli tai hellyys, vaikka se on ensiarvoisen tärkeitä alle kouluikäisen lapsen kasvun, terveyden, kehityksen, tunnesäätelyn, itsetunnon ja oppimisen kannalta. Tästä mm. THL prof. Jukka Mäkelän kirjoitukset. Saamme palautetta, että monet kasvattajat päinvastoin eristävät tunnekaappauksessa olevan lapsen yksin, mikä lisää avuttomuutta, ahdistusta ja turvattomuutta.

Ehdotamme lisättäväksi seuraavia lauseita:

- o ”Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle.” (lause peräisin vasusta)

- o ”Tunteiden säätelyssä, rauhoittumisessa ja oppimisessa auttaa aikuisen turvallinen läheisyys ja kosketus, lähellä oleminen ja rauhoittava puhe.”

Lasten koskettamisen pelkääminen on hälyttävä kehityssuunta lasten edun kannalta. Erityisesti miestyöntekijät tuovat tätä esiin, etteivät uskalla koskea lapsia. Monikulttuurisuus lisää puhetta tästä. Lapsen koskettamisesta olisi hyvä olla koulutusta: sen merkitys lapselle, lapsen oikeus kieltäytyä kosketuksesta, ja turvataidot, jotka opetetaan samalla, koskettamisen säännöt, mm. että koskettaminen ei koskaan ole salaisuus, omat alueet kehossa, taito sanoa ei, lähteä pois ja kertoa aikuiselle. Ehdotamme lausetta:

o ”Lapsille opetetaan kosketuksen sääntöjä, kuten että kosketus ei saa olla salaisuus, kosketukseen kysytään lupa ja kosketuksesta saa kieltäytyä.”

2.4 -luvuissa, ja myös muuallakin käytetään sanaa ’erilaisuus. Käsite on arvottava.

Ehdotamme korjauksia:

o ”Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan.” muotoon: ”Lasten monenlaisuutta ja omanlaisia tapoja toimia arvostetaan”.

o ”Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin...” ehdotamme muotoon ”monimuotoisiin perheisiin ja kotien monenlaisiin tapoihin”

Ehdotamme lisäystä monikulttuurisen kohtaamisesta 2.6. Kulttuurinen osaaminen kohdassa

Tämän lauseen perään: ”Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista.” Ehdotamme lisättäväksi lausetta:

o ”Tämä toteutuu antamalla aikaa avoimille keskusteluille, kysymällä perheiden kulttuurista ja katsomuksesta, kuuntelemalla ja oppimalla kunnioittaen ja toisaalta pikkuhiljaa selittäen omien toimintatapojemme taustoja ja syitä.”

Perustelut lisäykselle: Kokemuksemme mukaan monikulttuurisuus pelottaa monia. Varhaiskasvattajat pelkäävät puhua herkistä asioita monikulttuurisen taustan omaavan perheen kanssa. He olettavat, että heidän tulisi osata kyseisen kulttuurin tavat jo etukäteen, etteivät loukkaa tai kysy tyhmiä. Toisaalta he voivat luulla, että pitää toimia hyökkääjänä, jonka on todistettava olevansa oikeassa ja vaadittava perheitä muutokseen. Jokainen perhe on kuitenkin erilainen. Tasa-arvoinen kohtaaminen toimii parhaiten. Auttava ohje on ollut: puhukaa kolmen K:n periaatteella: Kysy, Kuuntele, Kunnioita. Erilaisen taustan omaavan perheen kohdalla tarvitaan siis paljon enemmän, ei vähemmän, puhetta, kuuntelua ja asioiden auki selittämistä. Heidän perheensä, kulttuurinsa ja katsomuksensa tapoja ei tarvitse tuntea etukäteen. Tämän asian avaavasta lauseesta olisi varhaiskasvattajille apua.

[Palautetta ja muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUUN 3 Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.](#)

Ehdotamme lisäystä painopuheesta ja lapsen kehon kommentoinnista 3.1. Toimintakulttuurien alla:

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Toivomme lisättäväksi myönteisiä lauseita painopuheesta, esimerkiksi:

o ”Lasten, sekä toisten aikuisten kehoja kommentoidaan aina myönteisesti. Kasvattajat pyrkivät tasapuoliseen lasten kehumiseen ja keskittyvät ulkoisen olemuksen sijaan lapsen luonteen ja toiminnan kehumiseen. Painosta ja sen hallinnasta puhutaan vain aikuisten kesken. Lapsen ylpeyttä ja iloa omanlaisesta kehostaan tuetaan. Hyvä kehoitsetunto vahvistaa halua huolehtia kehostaan parhaalla tavalla.”

Perustelut lisäyksen tarpeelle: Tutkimusten mukaan puhuminen liikunnan lisäämisestä ja syömisen vähentämisestä ei auta aikuisiakaan painon säätelyssä. Sen sijaan se ahdistaa ja saa tuntemaan olevansa huono ja keho on vääränlainen. Silti tätä puhetta viljellään.

Lapsi ei voi tehdä painonhallintaa. Se on monimutkaista, siihen liittyvät mm. ahdistus, yksinäisyys, stressi, unen määrä, tottumukset, ruoan tarjonta sekä suolistobakteerit. Lapselle ei tule suunnata painopuhetta tai kaloriopetusta. Lapsen erityisyyttä ei saa osoittaa lapselle tai lapsiryhmässä. Lasten kehoja ei saa kommentoida ikävästi, lapsi ei voi kehoaan muuttaa tai vaihtaa. Kritiikistä voi seurata kehoviha, vatsaviha ja kielteisyyttä omaa kehoa kohtaan. Sen sijaan oman kehon arvostus elämässä antaa voimaa ja halun suojata ja pitää huolta kehostaan. Kasvattajan oma arvostava puhe omasta itsestä sekä toisista ihmisistä ympärillä on myös tärkeää mallinnusta lapsille.

Olemme saaneet palautetta, että ammattilaiset kuuluttavat ruokatilanteessa mikä lihottaa pullealle lapselle, jopa juoksuttavat pulleaa erikseen matolla, puhutetaan lihomisesta tai kuulutetaan ”Tässä on tämä vähäkalorinen annos”.

[Palautetta ja muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUUN 4 Opetuksen tavoitteet ja pedagoginen toteuttaminen kaksivuotisessa esiopetuksessa.](#)

Ehdotamme lisäystä lapsen seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta kehityksestä

Ehdotamme lisättäväksi seuraavia lauseita:

- ”Kasvattajat ymmärtävät pääpiirteissään lasten seksuaalisen kehityksen ja tavallisen ja huolestuttavan seksuaalisen käytöksen eron.”
- ”Lasten uteliaisuuteen seksuaalisuudesta ja kehosta suhtaudutaan ohjaamalla kunnioittavasti.”
- ”Lapsen toimiessa huolestuttavasti hänet ohjataan avun piiriin.”
- ”Seksuaalisen häirinnän tilanteet (kuten nimittely, vessarauhan häiritseminen, housujen alas vetäminen ja sukuelinten lyöminen) pysäytetään ja niihin puututaan ohjaamalla lapsia myönteisen vuorovaikutuksen ja toisten rajojen arvostamisen suuntaan.”
- ”Lapsilla on aina lupa puhua kehon osista ja eritteistä ja lapsille vastataan.”

Nämä sopivat esimerkiksi otsikon 4.4. alaotsikon Kasvan, liikun, kehityn alle (turvallisuus, hyvinvointi ja terveys).

Perustelut lisäysten tarpeelle: Seksuaalisuus on paljon esillä tämän ikäisillä, etenkin stressitilanteissa. Omien oikeuksien, rajojen ja turvataitojen opettaminen on tehtävä ennen kouluun menoa. Tuomitsemattomalla, aikuisen avaamalla, avoimella puheella on varmistettava, että lapsi luottaa aikuiseen kertoakseen kokemuksistaan. Erityisesti lasten seksuaalinen rauha ja oppiminen rohkeaan avun pyytämiseen ovat nyt vaarannettuja, ja ovat iso ongelma kouluikäisillä ja nuorilla. Tutkimuksemme kertoo varhaiskasvattajienkin kiusoittelevasta häirinnästä ja massiivisesta ”vessasanojen” käytöstä, jolla lapselle iso osa turvallisuuteen ja kehitykseen liittyvistä ilmiöistä kuvataan kielletyiksi sanoiksi.

Lisäksi erityiskysymyksenä on lasten sukuelinten koskettelu (ns. unnutus), joka on yleinen osa lasten tutustumista omaan kehoonsa ja itsesäätelyä. EOPSin yleisenä tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kokemuksemme mukaan unnutus on puolin ja toisin ehkä vaikein aihe keskustella ilman ohjeita ja koulutusta. Toisaalta vanhempia tulisi tukea asiassa, he eivät tiedä miten suhtautua. Sandnabban ym. tutkimuksen mukaan Suomesta (2003) noin 12% 4-5-vuotiaista ja noin 9% 6-7v lapsista unnuttaa päiväkodissa nukahtaakseen. Lisäksi lähes neljännes (n 22%) 6-7v pojista koskettaa omia intiimejä paikkojaan julkisilla paikoilla. Laseke-tutkimuksemme mukaan (2013) 71% varhaiskasvattajista totesi, että hänen ryhmässään on lapsi, joka unnuttaa julkisesti. Eli lähes kaikki

kohtaavat ilmiön, joka liittyy lapsen luonnolliseen seksuaalisuuteen. Ammattilaiset tarvitsevat taidot tunnistaa normaali seksuaalinen kehitys ja käytös sekä miten ohjata lasta asiallisesti näissä tilanteissa.

Ehdotamme lisäystä sukupuolen moninaisuuteen

Otsikon 4.4. alaotsikon Minä ja meidän yhteisömme alla puhutaan eettisestä kasvusta. Siellä on lause: ”Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista.” Lause vahvistaa kaksijakoista, lokeroivaa sukupuolikäsitystä. Ehdotamme sen muokkaamista:

- ”tyttöinä, poikana ja muuna olemiseen liittyviä...”

Ehdotamme lisäystä lasten ihastumisista

Lisäys sopii esimerkiksi otsikon 4.4. alaotsikkojen Minä ja meidän yhteisömme (tunnetaitojen kehittäminen; rakentavan käyttäytymisen harjoittelu) tai Kasvan, liikun, kehityn alle (hyvinvointi ja terveys, kaveruus, tunteiden tunnistaminen) alle.

Ehdotamme lauseita:

o ”Lasten ihastumisen tunteet ovat yleisiä ja ne vahvistavat lapsen itsetuntoa ja hyvinvointia. Ihastumisen tunteista ja niiden näyttämisestä sopivalla tavalla keskustellaan lasten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan suostumuksen pyytämistä ihastuksen osoittamiseen, sekä toisen tunteen kunnioittamista. Pettymyksen tunteita käsitellään yhdessä aikuisen kanssa ja samalla vahvistetaan lapsen luottamusta omaan itseen. Lapsen kaverisuhteita arvostetaan sukupuolesta riippumatta. Kaveri voi olla mitä sukupuolta tahansa, eikä ystävyysuhteita seksuaalisoida tai romantisoida.”

Perustelu lisäykselle: Tunteiden hallinnan ja ilmaisun taidot ovat ajankohtaisia. Ajankohtaisia ovat myös ihastumiset, pusuhippa-leikit, pussausbuumit. Kokemuksemme ja tutkimusten mukaan pusuhippa on yleisintä esikouluikäisillä, joillekin hauskaa ja joillekin ahdistavaa. Tämä on tunnetaitoihin, itsetuntoon, kasvuun ja kehitykseen sekä hyvinvointiin liittyvä aihe.

Tuija Huukin tutkimusten mukaan aikuiset usein romantisoivat, leimaten ’seurusteluksi’ tai ’kuherteluksi’, eri sukupuolta olevien lasten ystävyyttä. Samaa sukupuolta olevien, etenkin poikien, ystävyyttä taas homotellaan ja paheksutaan varhain lasten parissa.

Laseke-tutkimuksemme mukaan lapset tuottivat heti kehokysymysten jälkeen eniten puhetta ihastuksista, tykkäämisistä ja rakastumisesta. Varhaiskasvattajista lähes kaikki olivat kuulleet lasten puhuvan ihastuksistaan ja 14% sanoi kuulevansa päivittäin. 49% oli havainnut lasten käyttäytymisessä ihastuksen ilmaisuja, esim. halaten ja suukottaen. Pusuhippa on kansainvälisesti tunnettu leikkikulttuuri tässä iässä.

Samalla on tärkeä puhua lapsen oikeuksista kieltäytyä ei-toivotusta kosketuksesta sekä turvataidoista. Samalla, kun opetellaan puhumaan ihastumisen tunteista ja osoittamaan niitä, sekä kunnioittamaan toisen lapsen kieltoa, opetellaan suostumuksen kysymistä. Tämä onnistuu jo parivuotiaasta lähtien.

Myönteiset ihastumisen tunteet energisoivat, tuovat mielihyvää ja iloa. Myönteisten tunteiden kokeminen ja tunnistaminen vahvistavat itsetuntoa ja hyvinvointia. On tärkeää, että tunnetaidoissa ei painoteta vain haastavia tunteita, jotka silloin voivat jopa vahvistua. Hyvin tärkeää on opettaa hyvinvointi-tunteiden ja mielihyvän etsimistä, arvostamista ja vahvistamista.

Ehdotamme lisäystä lisääntymisestä puhumiseen

Lisäys esimerkiksi otsikon 4.4. alaotsikkojen Minä ja meidän yhteisömme tai Kasvan, liikun, kehityn alle:

Nyt löydämme lauseen ”Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja.” Tämän voi katsoa sisältävän puheen lisääntymisestä, mutta hyvin peitellysti. Ehdotamme lisättäväksi tarkentavaa lausetta:

- o ”Erilaiset tavat tulla lapseksi perheeseen on hyvä kertoa lapsille kuvakirjojen ja suunnitelmallisen keskustelun avulla (jotta lapset eivät jää median tai toisten lasten tiedon varaan).”

Perustelut lisäyksen tarpeelle: Tutkimusten mukaan aihe on yksi vaikeimmista vastata lapsille tai keskustella perheiden kanssa ilman ohjeita ja koulutusta. Lapsia kiinnostaa vauvojen syntyminen, sillä pikkulapsi-ikä on tavallisin vaihe kokea vauvan syntyminen omaan tai lähiperheeseen. Lasten puhe siitä, mistä vauvat syntyvät, oli hyvin yleistä, siis päivittäistä tai viikoittaista 6 %:n ammattilaisten mukaan Laseke-tutkimuksessa.

Jotkut lapset kysyvät asiaa, mutta monet eivät kysy aikuisilta myös siksi, että tabu on jo opittu. Aikuiset helposti ahdistuvat kysymyksestä, paheksuvat sitä, eivätkä tiedä kenen kuuluu vastata ja mitä. Monia ahdistaa tarkan ohjeen puute. Tieto lisääntymisestä olisi kuitenkin tärkeää antaa esikoulussa. Monet esikouluikäiset ovat samassa rakennuksessa isompien lasten kanssa ja viimeistään kouluiässä näin on. Isommat lapset puhuvat pienemmilleen ja heillä on älykännyköitä.

On tärkeää, että lapset saavat oikean tiedon turvalliselta aikuiselta, suunnitelmallisesti ja harkiten. Myös avoin puheyhteys aikuiseen on tärkeä turvataito, sillä muuten lapset ja nuoret salaavat ikävätkin kokemuksensa.

Monenlaiset keinoalkuiset tavat ja adoptio ovat lisääntyneet. Ammattilaiset pyytävät koulutusta ja ohjeita, miten puhua lapselle ikätasoisesti lisääntymisestä. Ilman ohjeita tässä on paljon uskomuksia kenen pitää tieto antaa. Yleensä, jos vastuu on laitoksella, myös kodit aktivoituvat aiheessa ja saavat tukea ammattilaisilta.

Ehdotamme lisäystä nettiturvataidoista

- o ”Lasten kanssa käydään läpi ikärajamerkinnät (S ja K7 sekä pelien PEG 3 ja 7), jotta lapsi voi itse tunnistaa mitä ohjelmaa hän voi turvallisesti katsoa ja mitä peliä hän saa pelata. Ikärajat suojaavat lapset kehitystä.”

- o ”Lasten kanssa käydään läpi digiturvataitoja, kuten sitä, että netissä voi kohdata monenlaista lapsille sopimatonta sisältöä, mitä lapsi voi tällaisessa tilanteessa tehdä ja mistä saa apua.”

Perustelut lisäyksen tarpeelle: Medialukutaito oli esillä leopsissa, mutta pienten lasten netti/digiturvataidoista ei ollut mainintaa. Tämän päivän lapset saavat jo hyvin pieninä olla suhteellisen vapaastikin medialaitteilla ja esimerkiksi selailla videoita YouTubessa. Heidän eteensä voi herkästi osua lapsille sopimatonta ja pelottavaa aineistoa, johon olisi hyvä jo etukäteen varautua yhdessä lasten kanssa sekä opetella yhdessä, miten toimia tällaisessa tilanteessa. Kaikkea ei tarvitse katsoa, vaikka kaverit tai isommat lapset niitä näyttäisivätkin.

Eli riskeistäkin pitäisi puhua jo etukäteen ja harjoitella jo pienen lapsen kanssa myönteisen kautta. Näin lapsi tietäisi miten toimia pelottavissa tilanteissa ja hän mahdollisesti osaisi kertoa näkemästään tai kuulemastaan luotettavalle aikuiselle. Silloin lapsi ei jää yksin omien tunteidensa ja kokemansa kanssa. Kun aikuiset avaavat keskustelua myös netin ikävistä puolista voimaannuttavasti taitoja opettaen, lapsi kokee aikuisen luotettavana, osaavana sekä sellaisena, jolle uskaltaa asioista puhua.

Ikärajojen suojaavasta merkityksestä ja ikärajamerkintöjen opettamisesta lapsille voisi myös olla lause.

Palautetta ja muutosehdotuksia perusteluonnoksen LUKUIHIN 5 JA 6 Kasvun ja oppimisen tuki sekä Oppilashuolto.

Yleistä palautetta kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteluonnoksesta.

Yleisiä kommentteja ehdotuksesta:

- Erittäin hienoa on, että kehotunnekasvatus ja kehoitsetunto on mainittu luonnoksessa. Se vaikuttaa osaamisen ja koulutuksen lisäämiseen valtakunnallisesti.

- Hienosti olivat esillä itsetunto ja positiivinen pedagogiikka.

- Sukupuolisensitiivisyys, moninaisuus, tasa-arvoinen kasvatus ja monikulttuurisuus oli huomioitu hyvin.

- Hygieniä ja hyvinvointi olivat mukavasti esillä.

- Hienoa, että luvussa 3.1. on mainittu uskomusten merkitys. Lasten seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus on ollut alue vailta tietoa ja koulutusta. Se on toteutunut ja toteutuu usein edelleen uskomusten pohjalta.

- Myös oppiva yhteisö ja mallina oleminen ovat tärkeitä ja tuotu heti alussa esiin.

- Kaksivuotinen esikoulu on hyvä ajatus, kunhan opetus on leikinomaista, mikä onkin tuotu esiin.

VÄESTÖLIITTO RY